

4.3.3 พันธุ์แพะ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

ก. แพะเขตร้อน เนื่องจากการเลี้ยงแพะในเขตร้อนไม่เน้นการผลิตนม แต่เน้นการผลิตเนื้อและเน้นวัตถุประสงค์ 2 อย่าง (Dual purpose) แพะเขตร้อนจึงสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ แพะเนื้อ แพะกึ่งเนื้อกึ่งนม แพะเนื้อขนหรือหนัง และแพะนมเป็นลำดับสุดท้าย พันธุ์แพะในเขตร้อน เช่น พันธุ์คัทจัง พันธุ์บัวร์หรือบอร์ พันธุ์จัมนาปารี พันธุ์หมาโลว ฯลฯ

ข. แพะเขตอบอุ่น แพะเขตอบอุ่นมีเพียงกลุ่มเดียว คือ แพะนม เนื่องจากการเลี้ยงแพะในเขตอบอุ่นเน้นการผลิตนมเป็นหลัก แพะนมจากเขตอบอุ่นที่เรารู้จัก ได้แก่ พันธุ์ชาแนน พันธุ์อัลไพน์ พันธุ์ท็อกเกนเบิร์ก พันธุ์แองโกล-นูเบียน และพันธุ์อเมริกันลามันชา ฯลฯ

การเลี้ยงแพะเลี้ยงกันมากในพื้นที่ที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม หรือประเทศมุสลิม เนื่องจากชาวมุสลิมชอบบริโภคคนมและเนื้อจากแพะมาก

ตัวอย่างพันธุ์แพะมาตรฐานบางพันธุ์ที่ควรรู้จัก

1) พันธุ์พื้นเมืองของไทย เช่น

- แพะคอย ได้แก่แพะพื้นเมืองที่เลี้ยงกันบนพื้นที่สูงของภาคเหนือมีขนาดเล็ก น้ำหนักโตเต็มที่ไม่เกิน 30 กิโลกรัม มีสีต่าง ๆ ตั้งแต่ สีน้ำตาลแดง สีดำ โดยมากตามแนวสันหลัง ลำตัว แนวใต้ท้องมักมีสีเข้ม หน้าตรง หูตั้ง มีเขาทั้งตัวผู้และตัวเมีย ตัวเมียให้ลูกดก มักคลอดลูกแฝด เต้านมและหัวนมมีขนาดเล็ก ขาสั้น หากินเก่ง ทนสภาพแวดล้อม (ลักษณะและศุภนุช, 2548) (ภาพที่ 3.14-3.15)

ภาพที่ 3.14 แสดงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมืองภาคเหนือ กลุ่มแพะคอย ที่ภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย

ที่มา: บล็อกแกงคอตคอม (2552)

ภาพที่ 3.15 แสดงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมืองภาคเหนือ กลุ่มแพะคอย ที่ภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย

ที่มา: บล็อกแกงคอตคอม (2552)

- แพะเมืองหรือแพะพื้นราบภาคเหนือ เป็นแพะขนาดกลาง ระหว่างแพะคอยกับแพะบังกาลา น้ำหนักโตเต็มที่ประมาณ 38-40 กิโลกรัม มีหลายสีเหมือนแพะคอยบางตัวมีจุดขาวสลับน้ำตาลหรือดำสูงกว่าแพะคอย หูขนาดกลางค่อนข้างดวบ หน้าตรง ลักษณะกลาง ๆ ระหว่างแพะคอยกับแพะบังกาลา เต้านม หัวนมมีขนาดต่างกันได้มาก บางตัวสามารถนำมารีดนมได้ แต่ส่วนมากนิยมนำมาเลี้ยงเป็นแพะเนื้อ (บุญเสริม, 2546) (ภาพที่ 3.16-3.17)

ภาพที่ 3.16 แสดงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมืองภาคเหนือ กลุ่มแพะเมือง สวนสัตว์เชียงใหม่

ที่มา: เชียงใหม่ไทยเทรเวลคอตคอม (2555)

ภาพที่ 3.17 แสดงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมืองภาคเหนือ กลุ่มแพะเมือง สวนสัตว์เชียงใหม่

ที่มา: บล๊อคแกงดอทคอม (2554)

- แพะบังกลา เป็นแพะที่เลี้ยงกันแถบภาคตะวันตก เช่น กาญจนบุรี ตาก และนครสวรรค์ เข้าใจว่ามาจากประเทศอินเดีย ปากีสถาน และบังคลาเทศ เข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางประเทศเมียนมาร์ มีรูปร่างสูงกว่าแพะทางใต้ ตัวผู้โตเต็มที่มีน้ำหนักประมาณ 60-70 กก. ตัวเมียหนักประมาณ 35-40 กก. แพะกลุ่มนี้จะมีใบหูปรกยาวมากขายาว ผอมแก้งก้าง สังเกตมีขนยาวที่บั้นท้าย และเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนาม "แพะพม่า" หรือ "แพะหูยาว" บางตัวสามารถรีดนมได้ (วินัย, 2542)
(ภาพที่ 3.18-3.19)

ภาพที่ 3.18 แสดงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมืองภาคเหนือ กลุ่มแพะพม่า จ. ตาก เพศผู้

ที่มา: กลุ่มวิจัยและพัฒนาสัตว์เล็ก สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ (2551)

ภาพที่ 3.19 แสดงแพะเนื้อพันธุ์พื้นเมืองภาคเหนือ กลุ่มแพะพม่า จ. กำแพงเพชร เพศเมีย

ที่มา: ไทยฟีดคอตเน็ต (2553)

2) แพะพันธุ์บัวร์ (Bour) หรือบอร์ (Boer) แพะบัวร์กำเนิดในแอฟริกาใต้ก่อนได้รับการปรับปรุงพันธุ์จะแบ่งเป็น 3 พวกๆ ที่พบทั่วๆ ไป มีขนาดปานกลาง ขนสั้น ขนสีขาวปนจุดน้ำตาลแดง หรือมีสีน้ำตาลแดงแถบบริเวณหัวและคอ พวกที่มีขนยาว มีขนาดใหญ่กว่าพวกแรก เป็นหนุ่มเป็นสาวช้ากว่า และพวกที่ไม่มีเขาและมีสีต่างๆ ลักษณะค่อนข้างไปทางแพะนม (บุญเสริม, 2546)

แพะบัวร์ที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์จะมีลักษณะเป็นแพะเนื้อ โครงสร้างใหญ่ ลำตัวสีขาวเป็นพื้น หัวและคอจะมีสีแดง หน้าโค้ง ใบหูยาวปรก จมูกใหญ่ ส่วนใหญ่จะมีเขา แพะตัวผู้มีน้ำหนัก 90 กก. ตัวเมีย 65 กก. ตัวผู้ที่ตอน สามารถทำน้ำหนักได้ถึง 100 กก. เปอร์เซ็นต์ซากอยู่ระหว่าง 45-50 เปอร์เซ็นต์ ให้นมดี ประมาณ 1.3-1.8 กก./วัน ระยะเวลาให้นม 120 วัน ลูกตก 2-3 ตัว/ครอก นน.แรกเกิด 4 กก./ตัว แต่แม่มีนมไม่พอเลี้ยงลูกแฝด อยู่ในที่อากาศร้อนและแห้งได้ดี (เอกชัย, 2546) (ภาพที่ 3.20)

ภาพที่ 3.20 แสดงแพะเนื้อพันธุ์บอร์ เพศผู้

ที่มา: สำนักเทคโนโลยีชีวภาพการผลิตปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

3) พันธุ์แองโกล-นูเบียน (ANGLO-NUBIAN) เป็นพันธุ์ลูกผสมที่เกิดใหม่ ในประเทศอังกฤษ จากแพะอียิปต์พันธุ์ซาไรบี (Zaraiby) กับแพะอินเดียพันธุ์จัมนาปารี (Jamnapari) และแพะพันธุ์ทอกเกนเบิร์ก (Toggenburg) ของประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เพื่อให้ได้แพะที่สามารถเติบโตได้ดีในเขตร้อน จึงเป็นแพะที่ประเทศต่างๆ ในเขตร้อนนิยมนำเข้ามาปรับปรุงสายพันธุ์แพะพื้นเมืองของตน ปรากฏว่าแม่พันธุ์ลูกผสมที่ได้ให้ลูกที่มีอัตราการตายต่ำกว่าแพะพื้นเมืองเนื่องจากแม่แพะลูกผสมดังกล่าวให้น้ำนมเพื่อการเลี้ยงลูกมากกว่า และแม่แพะลูกผสมยังมีอัตราการผสมติดสูงกว่าแพะพื้นเมืองอีกด้วย

เนื่องจากเป็นลูกผสมหลายสายพันธุ์แพะพันธุ์นี้จึงมีหลายสี ตั้งแต่ดำ น้ำตาลเทา แม้กระทั่งสีขาว เป็นแพะขนาดใหญ่ ลำตัวยาวและกว้าง เมื่อโตเต็มวัย เพศผู้หนักประมาณ 70 กิโลกรัม เพศเมียหนักประมาณ 60 กิโลกรัม ความสูงที่หัวไหล่ 75-100 เซนติเมตร ใบหูยาวใหญ่และปรก (Drooping ears) สันจมูกโค้งงุ้มคล้ายจมูกชาวโรมัน (Roman nose or Convex chanfrin) ขนสั้นและละเอียดเป็นมัน จึงสามารถทนทานต่ออากาศร้อนได้ดี ปกติไม่มีเขาแต่บางรายอาจมีเขาขนาดเล็ก สันเอนแนบติดกับหลังหัว ช่วงขายาว ซึ่งเป็นลักษณะที่จะช่วยให้รีดนมง่าย เพราะเต้านมอยู่สูงจากพื้นดินมาก (ภาพที่ 3.21)

ให้นมวันละ 1 กิโลกรัม ระยะการให้นม 300 วัน ผลผลิตน้ำนมรวม 300 กิโลกรัม/ปีเท่านั้น แม้จะเป็นแพะที่ให้นมน้อยแต่น้ำนมมีไขมันถึง 5 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเทียบเท่ากับมิลค์พังก์เจอร์ซี (Jersey cow) น้ำหนักแรกเกิดประมาณ 3.3 กิโลกรัม ให้ลูกเฉลี่ย 1.62 ตัว/ครอก ในอินเดีย 1.91 ตัว/ครอก ในอียิปต์

ภาพที่ 3.21 แสดงแพะกึ่งเนื้อกึ่งนมพันธุ์เองโกล-นูเบียน เพศผู้

ที่มา: HOLDBROOK HERD (2012)

4) พันธุ์จัมนาปารี (JAMNAPARI) ในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ เรียกแพะพันธุ์นี้ว่า เอตาวา (Etawah) มีแหล่งกำเนิดอยู่ในประเทศอินเดีย เป็นแพะที่ให้ทั้งเนื้อและนม มีรูปร่างและขนาดใหญ่โตโตเต็มวัย ตัวผู้หนัก 80 กิโลกรัม ตัวเมียหนัก 50 กิโลกรัม ความสูงที่หัวไหล่ เพศผู้ 91-123 เซนติเมตร เพศเมีย 76-107 เซนติเมตร มีขนสั้นทั้งตัวผู้และตัวเมีย ลักษณะเขวายเป็นเกลียวคล้ายกับหอย ใบหูปรกยาวประมาณ 30 เซนติเมตร หน้าโค้งนูน จมูกงุ้ม มีหลายสี ทั้งขาว น้ำตาลหรือน้ำตาลอ่อน (ภาพที่ 3.22)

ให้นมเฉลี่ยวันละ 1 กิโลกรัม ปริมาณน้ำนมเฉลี่ย 196-272 กิโลกรัม/ระยะการให้นม วัน น้ำหนักแรกเกิดของลูก 3.5-4 กิโลกรัม

ภาพที่ 3.32 แสดงแพะกึ่งเนื้อกึ่งนมพันธุ์จัมนาปารี เพศเมีย

ที่มา: Dairy Goat Journal (2012)

5) พันธุ์ซาแนน (SAANEN) ให้น้ำนมมากจนเรียกว่า ราชินีแห่งนม ถิ่นกำเนิดอยู่ในสวิสเซอร์แลนด์ มีสีขาว บางตัวอาจเป็นสีครีมหรือเทา อาจมีติ่งที่ไต้คอ (wattle) หรือไม่มีก็ได้ ใบหูสั้นตั้งตรง ชี้อู้งางหน้า ใบหน้ามีลักษณะแบน

จำนวนลูกต่อครอก 1.9 ตัว โตเต็มที่ตัวผู้หนัก 70 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 50 กิโลกรัม ความสูงที่หัวไหล่ประมาณ 75-90 เซนติเมตร เต้านมใหญ่ หัวนมมีรูเรียวยาว โดยทั่วไปจะให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ 3 กิโลกรัม ระยะการให้นม 250 วัน ให้นมรวม 3,085 กิโลกรัม และอาจสูงกว่านี้เมื่อเลี้ยงในเขตหนาว เปอร์เซ็นต์ไขมันนม 3.3% แพะซาแนนไม่ทนร้อน การเลี้ยงในเขตร้อนควรปล่อยแปลงในตอนเช้าและเย็นเท่านั้น (ภาพที่ 3.33-3.34)

ภาพที่ 3.33 แสดงแพะนมพันธุ์ซาแนน เพศผู้

ที่มา: สำนักเทคโนโลยีชีวภาพการผลิตปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 3.34 แสดงแพะนมพันธุ์ซาแนน เพศเมีย

ที่มา: สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

6) พันธุ์แอลไพน์ (ALPINE) กำเนิดในประเทศสวิสเซอร์แลนด์และออสเตรีย เป็นแพะขนาดใหญ่ โตเต็มที่ตัวผู้หนัก 65-80 กิโลกรัม ตัวเมียหนัก 50-60 กิโลกรัม ความสูงที่หัวไหล่ 75-80 เซนติเมตร

มีลักษณะสวยงาม ขนไม่ยาว มีหลายสี อาจเป็นดำ น้ำตาลหรือสีขาว ที่นิยมกันทั่วไปคือสีดำ มีลายขาวที่หน้าและช่วงขาใต้เข่าลงไป ส่วนหน้าจะสูงกว่าด้านหลัง ลำคอยาวไปหน้าและคั่งงมูกเรียบตรง ใบหูเล็ก ตั้ง อาจมีเขาหรือไม่มีก็ได้ มีนิสัยเยียบสงบ ในสภาพอากาศร้อนชื้น มักจะพบโพรงหนองเกิดขึ้นได้คอ หู และท้องระหว่างฤดูฝน (ภาพที่ 3.35-3.36)

ให้นมได้ถึง 2,200 กิโลกรัม ต่อระยะเวลาให้นม 240 วัน เปอร์เซ็นต์ไขมันนมเฉลี่ย 3.6% ผลผลิตนมเฉลี่ยประมาณวันละ 2.5 กิโลกรัม หรือสูงกว่าเมื่อเลี้ยงในสภาพอากาศที่เหมาะสม และอาจให้นมต่ำกว่านี้เมื่อเลี้ยงในสภาพอากาศร้อนชื้น เช่นมาเลเซีย และภาคใต้ของไทยให้ลูกโดยเฉลี่ยครอกละ 1.9 ตัว (ถวัลย์, 2542)

ภาพที่ 3.35 แสดงแพะนมพันธุ์แอลไพน์ เพศผู้

ที่มา: สำนักเทคโนโลยีชีวภาพการผลิตปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 3.36 แสดงแพะนมพันธุ์แอลไพน์ เฟสเมีย

ที่มา: BRITISH GOAT SOCIETY (n.d.)

7) พันธุ์ทอกเกนเบอร์ก (TOGGENBURG) เป็นพันธุ์ที่เก่าแก่ที่สุด กำเนิดในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี จึงมีการนำไปเลี้ยงกันทั่วโลกแต่น้อยกว่าพันธุ์ดังกล่าวข้างต้น

มีนิสัยนุ่มนวลไม่ตกใจง่าย ขนสั้น ขนตัวผู้จะยาวกว่าตัวเมีย จะมีขนสีน้ำตาลเข้มหรือสีเทาแกมเหลืองและมีแถบสีน้ำตาลอ่อนหรือทางสีขาวเป็นแนวยาวจากเหนือตาทั้งสองข้างลงไปบรรจบกันที่เหนือจมูก ที่ขอบใบหู โคนหางและจากเข่าถึงข้อเท้าทั้ง 4 ข้างจะมีสีขาว ใบหูจะสั้นและตั้งชี้ไปข้างหน้า ส่วนใหญ่จะไม่มีเขาทั้งตัวผู้และตัวเมีย คอเล็กบางและยาว มีติ่งที่ได้คอ (wattles)

(ภาพที่ 3.37-3.38)

ให้นมไม่มากนัก สูงสุด 800 กิโลกรัม เฉลี่ยวันละ 2 กก. เปรอร์เซ็นต์ไขมันนม 3.4% ในระยะการให้นม 200 วัน ลูกมีน้ำหนักแรกเกิดประมาณ 3 กก. เฉลี่ยต่อครอก 1.63 ตัว โตเต็มที่ตัวผู้หนัก 60 กิโลกรัม ตัวเมียหนัก 45 กิโลกรัม ความสูงหัวไหล่ 65-75 เซนติเมตร

ภาพที่ 3.37 แสดงแพะนมพันธุ์ทอกเกนเบอร์ก เพศผู้

ที่มา: สำนักเทคโนโลยีชีวภาพการผลิตปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (ม.ป.ป.)

ภาพที่ 3.38 แสดงแพะนมพันธุ์ทอกเกนเบอร์ก เพศเมีย

ที่มา: BBC (2006)